

ÜLKEMİZ MESLEK YÜKSEKOKULLARININ MÜFREDATINDA YER ALAN “MESLEK ETİĞİ” DERSİNİN ALGILANMASI VE İYİLEŞTİRMEYE YÖNELİK ÖNERİLER*

Recep TEMEL¹

Özet

Meslek Yüksekokulları, iş dünyasına vasıflı personel yetiştirme görevi olan eğitim-öğretim kurumlarıdır. Özellikle, “ara eleman” olarak tanımlanan Meslek Yüksekokulu mezunları, eğitim-öğretim sürecinde edindikleri teorik ve pratik donanımın kalitesi nispetinde iş yaşamının nitelikli iş gücünü oluştururlar. Gelişmiş ülkelerde (ABD, AB ülkeleri, Japonya vb.) 1950’li yıllarla birlikte meslek mensuplarının iş verimliliğinin yükseltilmesi hususunda etik değerler önem kazanırken; Türkiye iş piyasasında etik değerler oldukça eskiye dayanan referansları (Ahilik Teşkilatı vb. gibi) bulunmasına rağmen ancak 1960’lı yıllar itibariyle işletmeler nezdinde değer görmeye başlamıştır. Oluşan bu yeni algı, gelişmiş ülkelere kıyasla oldukça geri düzeyde kalmakla beraber 2000’li yıllar iş piyasasında (Özel ve Kamu Sektörü) etik değerlerin gündem oluşturduğu yıllardır. İş piyasasının etik değerlere ilgisinin yoğunlaşması eğitim kurumlarında etik konulu dersleri gündeme getirmiştir.

Bu çalışma kapsamında seçilen Meslek Yüksekokullarındaki hâlihazırda uygulanan ders müfredatları incelenerek, “Meslek Etiği” dersinin eğitim veren ve alanlar üzerindeki etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma esnasında konunun muhatabı olan eğitimcilerle gerçekleştirilen ikili görüşmeler neticesinde Meslek Yüksekokullarında “Meslek Etiği” eğitim/öğretiminde eksikliklerin ve tutarsızlıkların olduğu ve bu konuda uygulamaya yönelik ciddi adımların atılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Meslek Yüksekokulu, Meslek Etiği, Yeni Öneriler

THE PERCEPTION OF THE LECTURE “OCCUPATIONAL ETHICS” PRESENT IN THE CURRICULUM OF VOCATIONAL HIGH SCHOOLS AND PROPOSALS FOR ITS IMPROVEMENT

Abstract

Vocational High Schools are education/teaching institutions with the duty to rear qualified personel for the business world. Specially, Vocational High School Absolvents, which are defined as intermediate staff, are forming the qualified workforce of the business life based on the quality of theoretical and practical equipage they obtained during their education/teaching process.

* Bu çalışma 02-04 Ekim 2013 UMYOS/Ardahan/Türkiye’de bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Yrd.Doç.Dr.; Bozok Üniversitesi,İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi; recep.temel@bozok.edu.tr

Whereas in developed countries (USA, European countries, Japan etc.) ethical values gained importance regarding the improvement of the working efficiency of profession members with the 1950' s; ethical values see just value with the 1960' s in the Turkish labour market in the eyes of establishments, although they had considerable long standing references (Ahi organisation etc.). These new rising perception raised in the labour market (Private and State Sector) of the 2000' s an agendum based on ethical values, jointly lower compared with developed countries. The concentration of the labour market on ethical values raked up the interest to lessons with ethical values in educational institutions. In this study, the present curriculum of selected Vocational High Schools was investigated in order to determine which effects have the lecture "Professional Ethics" on lecturers and students. Regarding to the results obtained from bilateral discussions with educators related with this issue, it can be said that there are deficiency and contradictions in the teaching/education of the lecture Professional Ethics and that serious steps have to be performed regarding its application.

Keywords: Vocational High School, Professional Ethics, New Proposal

Giriş

Ülkemizde sanayileşme/endüstrileşme hareketi batılı ülkelere nazaran yaklaşık 150 yıllık bir gecikme ile başlamıştır. Osmanlı Devleti'nin son döneminde ve cumhuriyetin ilk yıllarında devlet öncülüğünde yürütülen bu sürece 2. Dünya Savaşı sonrasında –devletin yol açmasıyla-birlikte özel sektör de dâhil edilmiş ve endüstrileşme hız kazanmıştır.

Mal ve hizmet üretimi, üretim unsurlarının bilinçli ve uyumlu bir şekilde bir araya getirilmesiyle gerçekleşir. Endüstriyel organizasyon olarak tanımlanan bu sürecin en önemli bileşeni "insan" unsurudur. Hem insan unsuru hem de üretim faaliyetinin bir sosyal sistem içerisinde gerçekleşmesi toplumsal değer yargılarını dikkate almayı mecbur kılar. İşçisi, işvereni, serbest meslek erbabı ile farklı meslek sahibi insanların sahip olacakları değer hükümleri grup egoizminden kültürel bütünleşme ruhuna doğru çevrilemediği sürece, sıhhatli bir sanayileşme ortaya çıkamaz(Erkal, 1991).

Batılı ülkelerin sanayileşme sürecinde olduğu gibi ülkemiz sanayileşme faaliyetlerinde de "insan", değerlerden soyutlanarak iktisadi faaliyetin öznesi olmaktan çıkarılmıştır. Çalışanın ücretini gasp eden, insanı yabancılaştıran, azınlık bir zümrenin çıkarlarını koruyup, çoğunluğun daha adil daha iyi ve eşitlikçi bir toplum olarak yaşamasına engel olan bu Kapitalist üretim anlayışı gayr-ı ahlakidir(Arslan, 2008). Bell'in(1995) kültürel çelişki olarak tanımladığı bu ortamda çalışmanın etiği ile çalışma dışı hayatın etiği birbirinden ayrılmış; gündüz disiplinli olan insan, gece sefa düşkünü, tüketim ve haz düşkünü olması sebebiyle kapitalist sistemin verimliliğini ortadan kaldırmıştır(Türkdoğan, 1998).

Temel

Ekonomi biliminin kurucusu ve Kapitalist iktisadi anlayışın öncülerinden kabul edilen A.Smith “Milletlerin Zenginliği” isimli eserinden önce kaleme aldığı “Ahlaki Duyguların Teorisi” isimli eseri münasebetiyle Türkdoğan tarafından “büyük bir ahlakçı düşünür” olarak sıfatlandırılır. Gerekçe olarak da onun bu eserindeki “egoizm nasıl bir gerçekse ahlaki duygular da öyledir. İlahi planın genel ekonomisinde onlar da hesaba alınmış bulunuyor. İnsan birliktir. O ne ise, ekonomik hayatı da başka bir şey olamaz” (Türkdoğan, 1998) ifadelerini gösterir.

Aynı şekilde Max Weber “Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu” isimli meşhur eserinde “ekonomik teşkilatlanmadan önce ideolojik sebepler gelir ve onun şartlarını hazırlar. Kapitalizmin ruhu Protestanlığın ruhudur; onun davranış kuralları ve pratik ahlakıdır. İktisadi yaşayış, her yer ve dönemde, yalnız dış verilerin bir araya gelişinden ibaret bir madde dünyası değildir” (Torun, 2002) yaklaşımıyla iktisadi hayatın itici gücü olarak ahlaki prensipleri gördüğünü yazar. Ne var ki; iktisadi davranışların ahlak kurallarının belirleyiciliğinde sürdürülmesi arzusu Kapitalizmin evrilme sürecinde tam aksi bir hal alacaktır. Henüz 20.yüzyılın ilk yarısına gelinmeden ahlak, ya iktisadi hırsların bir vasıtası olarak kullanılacak, ya da iktisadi menfaatlerin temininde ahlak olgusu tamamen devre dışı bırakılacaktır. Durkheim’e göre bunun sebebi, klasik iktisatçıların iktisadi kurumları kendiliğinden bir varlık olarak ele almış ve bunların sosyal düzen üzerine yapacakları tepkileri düşünmemiş olmalarıdır(Durkheim, 1986). Weber ise Kapitalizmin geliştikten sonra Protestanlığı belirleyici rol üstlenmesini “dünyanın büyüünün bozulması” olarak ve Nietzsche’den iktibas ettiği “dünyanın tatsızlaşması” olarak niteleyecektir(Torun, 2002).

İktisadi sistemlerin(Kapitalizm, Komünizm) felsefi manada üretim ilişkilerinden ahlaki kaygıları dışlamasının pratik sonuçları iktisadi hayatta tıkanıklık, sosyal hayatta huzursuzluk olarak kendini gösterecektir. Gelişen üretim teknolojisine paralel iletişim ve ulaşım imkânlarında sağlanan kolaylıklar mal ve hizmet akışını -özellikle çok uluslu şirketler sayesinde- dünya ölçeğinde hızlandırarak “küreselleştirdiği” gibi problemleri de küreselleştirecektir. Bunun birlikte artan rekabet baskısı, fırsatçı, kapitalist ve materyalist bir zihniyetin iş hayatına hâkim olması (Zaim, 2009), insan ve çalışan haklarının kötüleşmesine, fakirlik ve işsizliğin giderek artmasına, ekolojik sistemin tahrip edilmesine (Arslan, 2008), yolsuzlukların çoğalmasına, çalışanlar arasında bireysel suç oranlarının yükselmesine, haksız rekabet ve ayrımcılık (Zaim, 2009) uygulamalarının yoğunlaşmasına sebep olacaktır.

1950’li yıllarla birlikte ABD, Avrupa ve Uzak Doğu’daki büyük ölçekli işletmeler ister iktisadi bunalımlarını aşmak, ister kaybetmiş oldukları kurumsal itibarlarını yeniden kazanmak, ister iş verimliliğini yükseltmek, isterse de gerçekten iş hayatına ahlaki prensipleri hâkim kılmak maksadıyla olsun, her halükarda iş ahlakını ve dolayısıyla çalışma ve meslek ahlakını önemsemek ve bu alanda çabalar ortaya koymak zorunda kalmışlardır. Zira işletmeler artık karları, bilançoları, ciroları gibi finansal güçleri paralelinde değil; duyarlılıkları, yardımseverlikleri, dürüstlükleri, itibarları vb. niteliklerine bağlı olarak toplumda sahip oldukları imajları/görüntüleri nedeniyle, yani benimsedikleri sosyal sorumlulukları bağlamında değerlendirilir hale gelmiştir. (Özdemir, 2009; Murat, 2008)

Ülkemiz iş hayatında ahlaki uygulamaların tarihi referansı bulunmakla beraber (Ahilik Teşkilatı) iş ve meslek ahlakına ilişkin çabalar ancak batılı ülkelerdeki gelişmelere müteakiben ve de gecikmeli olarak 2000’li yıllara doğru gündem olmaya başlamıştır. Gerek işletmelerin bünyesinde gerek bir kısım sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarında gerekse eğitim kurumlarında(fakülte, yüksekokul, meslek yüksekokulu) iş ahlakı, meslek ahlakı/etiği üzerine eğitimler verilmeye başlanmıştır.

İş ahlakının bir parçası olan meslek ahlakı/etiği dersinin ülkemiz meslek yüksekokulları müfredatında nasıl algılandığını ve iyileştirmeye yönelik ne gibi öneriler yapılabileceğini tespit etmeyi hedefleyen bu çalışma dört başlık altında oluşturulmuştur. Giriş bölümü konunun tarihi perspektifine ve önemine işaret etmektedir. 1. bölümde ahlak ve etik kavramları, 2. bölümde meslek ahlakı/etiği kavramı açıklanmaya çalışılmıştır. 3. bölümde seçilen meslek yüksekokullarının müfredatları incelenmiş ve meslek yüksekokullarında görevli öğretim personeli ile gerçekleştirilen anket değerlendirilmiştir. Sonuç bölümünde araştırmanın bulguları değerlendirilerek çözüm yolları önerilmiştir.

1. Ahlak ve Etik Kavramları

İnsan, beden ve ruh yapısıyla bir bütündür. Bedeni ihtiyaçları olduğu kadar ruhi ihtiyaçları da söz konusudur. Sağlıklı bir bireyde insanın bu iki yönünün aynı anda tatmin olması gerekir. Birey olarak toplum içerisinde anlam kazanan insan, bedeni ihtiyaçlarını karşılarken nasıl maddi kurallara bağlı ise, ruhi ihtiyaçlarını karşılarken de manevi kurallara uymak zorundadır. İşte bu kurallar günlük yaşamda karşımıza ahlak kuralları olarak çıkarlar.

Hayvanların ahlaki hassasiyetleri yoktur. Sadece insana özgü bir özellik olması itibariyle ahlak kavramının değişik tanımları yapılmıştır. Arapça “hulk” kelimesinin çoğulu olan ahlak kelimesi Türk Dil Kurumu sözlüğünde “bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri, kuralları” (TDK, 2013) olarak açıklanmıştır. Türkiye’de dini otorite mevkiinde olan Diyanet İşleri Başkanlığı’nca yayımlanan İslam İlmihali’nde ise ahlak, “insanın ruhunda yerleşen meleke ve alışkanlıklardır” (Şentürk ve Yazıcı, 2012) şeklinde verilmiştir. İmam Gazali’den esinlendiği anlaşılan bu tanımın orijinali “ ahlak, insan nefsinde yerleşen öyle bir heyet (meleke) dir ki, fiiller, hiçbir fikri zorlama olmaksızın, düşünüp taşınmadan, bu meleke sayesinde kolaylıkla ve rahatlıkla ortaya çıkar” (Çağırıcı, 1991) şeklindedir.

Durkheim’e göre ise ahlak, “fertlere emreden, onları şu veya bu tarzda hareket etmeye zorlayan, şahsi temayüllerine bir sınır çizen ve daha ileri gitmelerine engel olan kurallardan kuruludur (Durkheim, 1986). Bu tanımlar insanın davranışlarını gelişi-güzel yapmadığını, önce ruh ve akıl süzgecinden geçirdikten sonra davranış haline dönüştürdüğünü göstermektedir. Ancak davranışların niteliği hakkında yani iyi mi-kötü mü, doğru mu-yanlış mı, güzel mi-çirkin mi olduğu hususunda bilgi içermemektedir. Bu husus davranışların eyleme dönüşmeden evvel hangi kaygılar etrafında olduğu sorusunu gündeme getirmektedir ki; bu da ahlak kurallarının kökeninin neye dayandığını ve hangi ölçüye göre nitelendirildiklerinin cevabını oluşturacaktır.

Ahlak kurallarının kaynağı hakkında ileri sürülen üç temel önerme bulunmaktadır. Bunlardan ilki, insanın yaratılışının (ontolojik) izahını vahye dayalı olarak izah eden dinlerdir. Allah’ın göndermiş olduğu kutsal metinler ve bunların uygulayıcısı konumundaki Peygamberlerin örneklikleri, insan davranışlarının nitelendirilmesinde ölçü olarak kabul edilir. İkinci önerme insan davranışlarının nitelendirilmesinde ”akıl” olgusunu merkeze alan

filozoflarca geliştirilen felsefi doktrinlerdir (Descartes, Kant vb. gibi). Son önerme ise insan davranışlarının toplumsal boyutu etrafında geliştirilen sosyolojik ve antropolojik çalışmaların (Durkheim, Comte vb. gibi) ışığındaki temellendirmelerdir (Öztürk, 2006). Farklı kökene dayanmış olmalarına rağmen bu çalışmalarda ortak gaye, insanın hangi konuya ilişkin olursa olsun, sergilediği davranışının iyi ya da kötü, güzel ya da çirkin, doğru ya da yanlış olduğunun belirlenmesidir. Ancak bu takdirde bir insan, yapmış olduğu bir davranışına izafeten güzel ahlaklı veya kötü ahlaklı olarak sıfatlandırılabilir. Bu açıklamalardan sonra ahlak, daha kapsayıcı mahiyette, “öznesinde insan ve insan davranışları olan ve insanın yaradılıştan gelen özellikler yanında, kendisine, ilişkide olduğu diğer insanlar ile içinde yaşadığı topluma karşı “iyi” ve “kötü” çerçevesinde yön veren, eğitimle kazanılan bir davranışlar seti ya da rehberi” (Torlak vd., 2013) olarak tanımlanabilir.

Son yıllarda ülkemizde “ahlak” kelimesi yerine “etik” kelimesinin kullanıldığı görülmektedir. “Bu davranışın hiç etik değil” gibi hüküm içeren cümlelerin içerisinde olduğu gibi, İş Etiği, Meslek Etiği, Spor Etiği, Medya Etiği, Kamusal Etik vb. gibi kullanımlar oldukça revaçtadır.

Ahlak kelimesinin yerine ikame edilmeye çalışıldığı izlenimi veren bu kullanımlara rağmen etik ile ahlak kavramlarının aynı anlama geldiğini söylemek mümkün değildir. Zira etik, “felsefenin bir dalıdır; ahlak felsefesidir (Moral Philosophy) ya da ahlak (Morality), ahlaki sorunlar ve ahlaki yargılar hakkında felsefi düşünmedir (Frankena,2007:20). Daha çok akla dayalı olarak “ ahlak üzerine sistemli bir şekilde düşünme, soruşturma, ahlaki hayata dair bir araştırma ve tartışma” (Cevizci,2002) yı ifade eden etik, Kant’ın ifadesiyle “ eylemlerimizin ilkelerini oluşturan bir zihniyet felsefesidir ve bu yüzden pratik bir felsefe” yi (Kant,2003) yansıtır.

Türk Dil Kurumu sözlüğünde etik kelimesi “çeşitli meslek kolları arasında tarafların uyması ve kaçınması gereken davranışlar bütünü” (TDK,2013) olarak izah edilmiştir. Türk Dil Kurumu’nun her iki kelimeye ilişkin yaptığı açıklamalar değerlendirildiğinde ahlak kelimesi daha genel ve geniş manada bireyin toplumda uyması gereken kurallar olduğu halde, etik daha özel ve sadece iş dünyasına ilişkin ve o alanda faaliyet gösterenlerin uyması gereken kurallar manası taşımaktadır. Bu iki kavramın gerek birbirinin yerine ikame edilmesi gerekse de birinin toplumsal yapıya ilişkin genel kurallar diğerinin sadece iş ilişkilerine ait kurallar şeklinde kullanılması kavram kargaşası oluşturduğu gibi bir takım işlevsel sorunlara da yol açmaktadır. Ülkemizde ahlak kelimesi hem cari ahlak kuralları hem de ahlak felsefesi anlamında dilimize yerleşmiş bir kavramken, etik teriminin kullanılması, özellikle iş ahlakı alanında halkımızın önemli bir kesiminde herhangi bir çağrışım oluşturmamaktadır. (Murat,2008)

2.Meslek Ahlakı/Etiği

İnsanlar maddi ve manevi ihtiyaçlarının karşılanması için bir takım uğraşlarda bulunmak zorundadırlar. Bu uğraşların karşılığında elde ettikleri gelirlerle oldukça çeşitlilik kazanmış/kazandırılmış ihtiyaçların tatmin edilmesini sağlarlar. İlk çağlardan bu tarafa tekâmül ederek gelişen bu uğraşların her biri kendi içinde disipline kavuşturulmuş mesleklere dönüşmüştür. Günümüzde meslek denildiğinde “belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve

becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş” (TDK,2013) anlaşılmaktadır.

Mesleğe ilişkin tanımı daha genişleterek bir uğraşın meslek sayılabilmesi için aşağıda belirlenen özelliklere sahip olması gerektiği söylenebilir:

- Toplumun kaçınılmaz olan bir gereksinimini sağlamalı
- Kişinin salt kendi doyumunu için değil aynı zamanda başkalarının yararı için de olmalı
- Sistemli bir eğitimle kazanılmış özel bilgi ve becerilere dayalı olmalı
- Araştırma ve deneylerle geliştirilerek zamanla kendine özgü tekniklere sahip olmalı
- Kazanç elde etmek için yapılmalı
- Toplumca kabul edilmiş etik/ahlak değerleri olmalı(Pehlivan, 2001; Berkman ve Arslan, 2009).

Her meslek mensubunun mesleğini icra ederken özen göstermesi gereken mesleki teknik bilgilere olduğu kadar mesleğinin gerektirdiği mesleki ahlak/etik kurallarına da riayet etmesi zorunludur. Esasında meslek ahlakı ilkeleri iş ahlakının bir parçasıdır. Evrensel, toplumsal ve kültürel değerler bağlamında iş dünyasındaki birey-birey, birey-grup, birey-örgüt ve örgüt-örgüt ilişkilerini değerlemede normlar ve ilkeler ile bunlar arasındaki münasebetleri değerlendiren (Torlak vd.,2013) iş ahlakı; çalışma ahlakı, meslek ahlakı ve kurumsal ahlaktan oluşur. Çalışma ahlakı, çalışmaya ve işe karşı geliştirilen kişisel tutum ve davranışları, meslek ahlakı, belli meslek mensuplarının uyması gereken ahlak ilkelerini, kurumsal ahlak ise bir kurumun sahip olduğu ahlaki normları, değerleri, eğilimleri ve ilkeler bütünü” (Akkuş, 2008) ifade eder.

Herhangi bir meslekte, meslek ahlakı kurallarının oluşması zamana bağlı olarak o meslek mensuplarının bir araya gelerek oluşturacakları meslek örgütü sayesinde belirlenir. Genel ahlak kuralları sayesinde insanın davranışlarını kontrol etmesi gibi meslek örgütü tarafından konulmuş kurallar da meslek mensubunu mesleki faaliyetlerinde titiz olmaya ve konulmuş bu kuralları dikkate almaya sevk eder. Durkheim meslek mensuplarının konulmuş olan mesleki ahlak kurallarına uyma derecesini meslek örgütünün otoritesine bağlar. Ona göre meslek örgütü kuvvetli olduğu zaman otoritesi kurduğu ahlak disiplinine geçer, bundan böyle aynı derecede saygı görür; tersine istikrarsız, kontrolünden kolay kurtulunan, kontrolünün varlığı her zaman duyulmayan bir meslek örgütü, koyduğu kurallar ve buyruklara pek az bir otorite verebilir. Dolayısıyla denebilir ki, meslek grupları ne kadar sağlam ve teşkilatlı olursa, meslek ahlakı da o kadar gelişir ve sayılır (Durkheim,1986).

Meslek ahlak ilkeleri genel ve her mesleğin kendine mahsus özel ilkeleri olmak üzere iki türdür. Tıp, hukuk, mühendislik, akademisyenlik, gazetecilik, askerlik, mali müşavirlik gibi tüm mesleklerin kendine özgü ahlak ilkeleri olmakla beraber bu onların farklı iş ahlakları olduğunu göstermez. Zira bütün meslekleri bağlayıcı nitelikteki doğruluk, yasallık, yeterlik, güvenilirlik, mesleğe bağlılık (MEGEP, 2006) gibi mesleki ahlak ilkeleri kaynağını genel ahlaktan alır. Bunun yanı sıra her mesleğin yapısından kaynaklanan ve birbirine göre farklılık arz eden standartları ve kuralları vardır ki, bunlar da o mesleklerin özel mesleki ahlak ilkeleridir (Berkman ve Arslan, 2009). Bir gazetecinin haberini objektif olarak yapması, bir mali müşavirin mükellefine ilişkin bilgileri ifşa etmemesi, bir akademisyenin çalışmalarında bilimsel alıntı

kurallarına riayet etmesi farklı meslek mensuplarının farklı meslek ahlak ilkelerine örnek gösterilebilir.

Günümüzde farklı ülkelerde aynı mesleği icra edenlerin meslek ahlakı ilkelerinin giderek birbiriyle aynileştiği bir başka ifadeyle evrensellik arz ettiği söylenebilir. Mesleğin gerektirdiği formasyonun gelişen iletişim teknolojisi sayesinde dünyanın her yerinden paylaşılabilmesi ve yerel meslek örgütlerinin ulusal ve uluslararası çaptaki meslek örgütleriyle irtibatlarının güçlenmesi doktorların, avukatların, mühendislerin, mali müşavirlerin vb. birçok mesleğin mesleki ahlak ilkelerinin aynı olmasına sebep olmuştur. Her şeye rağmen toplumların genel ahlak ilkelerindeki farklılıkların devam etmesi mesleklerin tatbikinde farklı ahlaki hassasiyetlerin korunmasını sağlayacaktır.

3.Meslek Yüksekokullarında Meslek Ahlakı/Etiği Dersinin Durumu ve Algılanması

3.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada meslek ahlakı/etiği olgusu tarihi perspektifiyle birlikte kavramsal olarak ele alınmış ve meslek ahlakı/etiğinin somut olarak ne anlama geldiği vurgulanmıştır. Meslek ahlakı/etiği dersinin ülkemiz meslek yüksekokulları müfredatındaki durumu ve bu okullarda görev yapan öğretim elemanlarınca nasıl algılandığı araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Her yıl meslek yüksekokullarından mezun olan binlerce kişi “ara eleman(tekniker)” sıfatıyla iş piyasasına girmekte, niteliklerinin yüksekliği ölçüsünde iş dünyasının taleplerine karşılık üretebilmektedir. Bu sebeple mesleklerinin gerektirdiği teknik bilgi kadar hem genel hem de özel nitelikteki mesleki ahlak ilkeleri önem kazanmaktadır. Bunun için de eğitim almış oldukları kurumlarda mesleklerinin teknik ve ahlaki bilgileriyle donatılarak mezun edilmeleri gerekir. Özetle, bu çalışmada meslek yüksekokullarında hem müfredat hem de öğretim elemanları bağlamında meslek ahlakı/etiği dersinin durumu/algısı tespit edilmeye çalışılmış ve nasıl olması gerektiği yönünde önerilerde bulunulmuştur.

3.2.Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada kullanılan içerik analizi yöntemi aracılığıyla seçilen örneklemelere ait dokümanlar ve internet sitelerindeki içeriklerin çözümlenmesi yapılmıştır. Çalışmamızın örneklemelerini oluşturan meslek yüksekokulları tesadüfî olarak seçilerek farklı onbir (11) (sosyal programlarda oniki-12) meslek yüksekokulunun, dördü teknik dördü sosyal program olmak üzere sekiz değişik programındaki müfredat analizinde meslek ahlakı/etiği dersinin durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. Yine dört farklı meslek yüksekokulunda görev yapan öğretim elemanları ile gerçekleştirilen anketler aracılığıyla, öğretim elemanlarının meslek ahlakı/etiği dersini nasıl algıladıkları belirlenmeye çalışılmıştır.

3.3. Bulgular

3.3.1. Meslek Yüksekokulları Müfredatlarında Meslek Ahlakı/Etiği'ne Ait Bulgular

2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nun 1. Maddesinin g fıkrası meslek yüksekokulunu, belirli bir mesleğe yönelik eğitim öğretime ağırlık veren bir yükseköğretim kurumu (YÖK Mevzuatı,2008) olarak tanımlar. 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilat Kanunu ise, 3. maddesinin f fıkrasında meslek yüksekokulunu “önlisans düzeyinde ara eleman yetiştiren birim” (YÖK Mevzuatı, 2008) olarak tarif etmektedir.

Meslek yüksekokulları sanayi, ticaret ve hizmet sektörlerine yeterli bilgi ve beceriyle donanmış ara eleman yetiştirmek amacıyla kurulmuştur. Kanun koyucunun da “ara eleman” olarak tanımladığı meslek yüksekokulu mezunu, tekniker sıfatıyla mesleki ve teknik eğitim kurumları ile ortaöğretim kurumlarının hedef aldığı istihdam sahaları arasında kalan boşluğu doldurma işlevini görmesi beklenen kişidir.(Şahin ve Fındık,2008) Tekniker sıfatı itibariyle “çalışma alanlarında üst düzey yönetici ile usta/kalifiye işçi arasında bulunacak, usta/kalifiye işçiden daha fazla teorik bilgiye sahip, lisans mezunlarından daha çok uygulama becerisine sahip” (MEB-YÖK,2002) bir meslek elemanı olacaktır.

Tablo 1. Türkiye’de Meslek Yüksekokulları ve Öğrenci Sayılarının Gelişimi (Kaynak: ÖSYM

Dönem	MYO Sayısı	Kız Öğrenci	Erkek Öğrenci	Toplam
2008-2009	594	209.268	358.659	567.927
2009-2010	634	226.608	386.469	613.077
2010-2011	687	225.363	389.510	614.873
2011-2012	724	252.442	431.676	684.118
2012-2013	777	292.146	485.593	777.741

İstatistikleri)

İş piyasasının talebi doğrultusunda ülkemizde meslek yüksekokullarının sayısı giderek artmıştır. Tablo 1’den takip edilebileceği üzere ülkemizde meslek yüksekokulları hem sayısal olarak hem de öğrenci sayıları itibariyle artan bir eğilim içerisindedir. Beş yıllık dönem içerisinde meslek yüksekokulu sayısı %30,80 oranında artış gösterirken öğrenci sayısındaki artış %36,4 olarak gerçekleşmiştir. Doğal olarak sayısal bu artışa paralel olarak mezunların istihdam düzeyi ve iş piyasasındaki yetkinlikleri de artış göstermiştir. İş dünyasının meslek yüksekokulu mezunlarından beklentisini sadece mesleğin teknik bilgisiyle değil aynı zamanda toplumsal değerleri ve mesleğin gerektirdiği meslek ahlakı ilkelerini de özümsemiş olmaktır.

Temel

Tablo 2. Meslek Yüksekokullarında Görevli Öğretim Elemanlarının Yıllara Göre İlişimi(Kaynak: ÖSYM İstatistikleri)

Dönem	Toplam	Prof.	Doç.	Yrd.Doç.	Öğr.Gör.	Okutman	Uzman	Arş.Gör.	Çevirci
2008-2009	8.285	132	92	1.032	5.999	511	170	349	-
2009-2010	8.999	126	102	1.103	6.631	519	191	326	1
2010-2011	10.107	138	128	1.253	7.507	556	219	305	1
2011-2012	11.675	155	166	1.447	8.776	590	263	277	1
2012-2013	13.197	184	213	1.590	10.000	631	293	285	1

Son beş yıl içinde meslek yüksekokullarında görev yapan öğretim elemanlarının dağılımı Tablo 2’den incelendiğinde okul ve öğrenci sayılarının artışı ile birlikte öğretim elemanlarının sayısında da artışlar olduğu görülecektir. Beş yıllık süreç içerisindeki bu değişim profesör sayısında %39,39, doçent sayısında %131,52, yardımcı doçent sayısında %54,06, öğretim görevlisi sayısında %66,69 düzeyinde gerçekleşirken toplam öğretim elemanı sayısında %59,28 oranında gerçekleşmiştir.

Tablo 3. 2012-2013 Eğitim-Öğretim Yılında (Önlisans-Lisans) Öğrenci Sayıları(Kaynak: ÖSYM İstatistikleri)

Okul	Öğrenci Sayısı	%
Fakülte	3.768.095	80,57
Yüksekokul (4 Yıllık)	130.730	2,79
Meslek Yüksekokulu	777.741	16,64
Toplam	4.676.566	100

2012-2013 eğitim ve öğretim yılı itibariyle meslek yüksekokullarında eğitim ve öğrenim gören öğrenci sayısı diğer yükseköğretim kurumlarındaki eğitim-öğrenim gören öğrenci sayıları ile Tablo 3’den karşılaştırıldığında meslek yüksekokullarında okuyan öğrenci sayısı 777.741’le toplam öğrencinin %16,64’ünü oluşturmaktadır. Buna dört yıllık mesleki eğitim ve öğrenim yapan yüksekokullardaki öğrenci sayısı ilave edildiğinde 908.471 öğrenciyle (%19,43) yaklaşık toplam öğrencinin beşte birini oluşturduğu görülecektir.

Tablo 1,2,3 birlikte incelendiğinde ülkemizde meslek yüksekokullarının hem birim sayısı olarak hem öğrenci sayıları olarak hem de bu okullarda görev yapan öğretim elemanı sayısı

olarak artan bir seyir izleyerek geliştikleri anlaşılmaktadır. Yükseköğretimde okuyan öğrencinin beşte birinin meslek okullarında eğitim ve öğrenin görüyor olması da bu okulların önemini ayrıca arttırmaktadır.

Hızlı bir gelişim sürecinde oldukları tespit edilen meslek yüksekokullarında eğitim ve öğrenim gören öğrencilerin iş piyasasına, piyasanın ihtiyaç duyduğu teknik ve ahlaki bilgilerle donanmış olarak gönderilmesi bu kurumların yöneticilerinin ve bu kurumlarda eğitim ve öğretim hizmeti sunan öğretim elemanı kadrosunun sorumluluklarını daha da arttırmaktadır. Araştırma konumuz açısından değerlendirildiğinde meslek ahlakı/etiği dersinin bu kurumların müfredatlarında ne ölçüde yer bulduğu ve öğretim elemanlarınca nasıl algılandığının tespiti iş piyasasının taleplerinin ne ölçüde karşılandığının da bir anlamda cevabını oluşturacaktır.

Müfredat düzenlemeleri öğrencinin faaliyet göstereceği meslek kolunda mesleki teknik ve ahlaki bilgileri ona kazandıracak yetkinlikte düzenlenmiş olmalıdır. Bu çerçevede ülkemiz meslek yüksekokulları içerisinde tesadüfî olarak seçilen onbir (11) meslek yüksekokulunun dört (4) teknik, oniki (12) meslek yüksekokulunun dört (4) sosyal programı olmak üzere müfredatları incelenmiş ve meslek ahlakı/etiği dersinin durumu somut olarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Teknik programlar olarak İnşaat Teknolojisi, Bilgisayar Programcılığı, Makine ve Elektrik programları müfredatları baz alınarak teknik programlardaki meslek ahlakı/etiği dersinin durumu Tablo 4’de verildiği şekliyle belirlenmiştir.

Tablo 4. Teknik Programların Müfredatında Meslek Ahlakı/Etiği Dersinin Durumu

Üniversiteler	İnşaat Teknolojisi Programı	Bilgisayar Programcılığı	Makine Programı	Elektrik Programı
Kocatepe Üniv. Afyon MYO	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Zorunlu- 2 Saat- 4.Y.yıl	Seçmeli-2 Saat- 4.Y.yıl	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok
Abant İzzet Baysal Üniv. Bolu MYO	Program Yok	Seçmeli-2 Saat- 3.Y.yıl	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok
Sakarya Üniv. Sakarya MYO	Zorunlu-İletişim ve Etik-2 Saat- 1.Y.yıl	Zorunlu-İletişim ve Etik-2 Saat- 1.Y.yıl	Zorunlu-İletişim ve Etik-2 Saat 1.Y.yıl	Zorunlu-İletişim ve Etik-2 Saat- 1.Y.yıl
Hitit Üniv. Çorum MYO	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok
Erciyes Üniv. Kayseri MYO	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok
Yüzüncü Yıl Üniv. Van MYO	Seçmeli-2 Saat- 3.Y.yıl	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Seçmeli-2 Saat- 1.Y.yıl
Adnan Menderes Üniv. Aydın MYO	Seçmeli-2 Saat- 3.Y.yıl	Seçmeli-2 Saat- 1.Y.yıl	Seçmeli-2 Saat- 3.Y.yıl	Seçmeli-2 Saat- 2.Y.yıl
Karadeniz Teknik Üniv.	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok

Temel

Trabzon MYO				
Kocaeli Ünv. Kocaeli MYO	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok
Sütçü İmam Ünv. Kahramanmaraş MYO	Seçmeli-2 Saat- 1.Y.yıl	Seçmeli-2 Saat- 2.Y.yıl	Seçmeli-2 Saat- 4.Y.yıl	Seçmeli-2 Saat- 1.Y.yıl
Bozok Ünv. Yozgat MYO	Seçmeli-2 Saat- 2.Y.yıl	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok

Tablo 4'ün ayrıntılı bir şekilde incelenmesi toplam kırkdört (44) programın yirmibeşinde (25) meslek ahlakı/etiği dersinin müfredatta hiç yer bulmadığını (koyu taranmış alanlar) ortaya koymuştur. Beş (5) programda meslek ahlakı/etiği dersi zorunlu ders statüsünde, onüç (13) programda seçmeli ders statüsünde okutulmaktadır. Bir (1) meslek yüksekokulunda program olmadığı için (Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu MYO) değerlendirme yapılamamıştır. Ders süresi itibariyle Tablo 4 incelendiğinde meslek ahlakı/etiği dersi için takdir edilen süre bütün programlarda iki (2) saat olduğu gözlenmiştir. Dersin dönemi hususunda çok ciddi bir karmaşa söz konusudur. Dersin sekiz (8) programda 1. Yarıyılıda, üç (3) programda 2. Yarıyılıda, üç (3) programda 3.Yarıyılıda, üç (3) programda 4. Yarıyılıda okutulması planlanmıştır. Dersin isimlendirilmesi konusunda araştırmamızın birinci bölümünde temas edildiği üzere ahlak kavramı yerine etik kavramı tercih edilmiş ve ders meslek etiği olarak isimlendirilmiştir. Bunun tek istisnasını Sakarya Üniversitesi Sakarya Meslek Yüksekokulu oluşturmaktadır. Burada meslek ahlakı/etiği dersi “ iletişim ve etik” olarak isimlendirilmiştir.

Sosyal programlar olarak oniki (12) meslek yüksekokulunun dört (4) farklı sosyal programı müfredatı incelenmiştir. Bu sosyal programlar Büro Yöneticiliği ve Yönetici Asistanlığı, İşletme Yönetimi, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları, Pazarlama programlarıdır. Programların seçilmesinde öğrenci tarafından tercih edilme sıklığı dikkate alınmıştır. Tablo 5'te belirtilen sosyal programların müfredatlarında meslek ahlakı/etiği dersinin konumu tıpkı teknik programların değerlendirilmesinde yapıldığı gibi müfredatlarda yer alıp-almadığı, seçmeli-zorunlu oluşu, dersin isimlendirilmesi-ders süresi-ders yarıyılı gibi ölçütler ışığında değerlendirilmiştir. Bazı meslek yüksekokullarında araştırma konusu programların olmaması bir kısıt olarak karşımıza çıksa da diğer programların müfredat bilgilerinin yeterli kanaate ulaşacak bilgiyi sunması bu kısıtın etkisini ortadan kaldırdığı söylenebilir.

Tablo. 5 Sosyal Programların Müfredatında Meslek Ahlakı/Etiği Dersinin Durumu

Üniversiteler	Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı Programı	İşletme Yönetimi Programı	Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Programı	Pazarlama Programı
Kocatepe Üniv. Afyon MYO	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Seçmeli- 2 Saat- 4.Y.yıl	Seçmeli-2 Saat- 4.Y.yıl	Seçmeli- 2 Saat- 2.Y.yıl
Abant İzzet Baysal Üniv. Bolu MYO	Program Yok	Program Yok	Seçmeli- 2 Saat- 2.Y.yıl	Program Yok
Sakarya Üniv. Sakarya MYO	Zorunlu-İletişim ve Etik-2 Saat- 2.Y.yıl	Zorunlu-İletişim ve Etik-2 Saat- 2.Y.yıl	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Program Yok
Hitit Üniv. Çorum MYO	Programla İlgili Bilgi Verilmemiş	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Program Yok
Erciyes Üniv. Kayseri MYO	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok
Erciyes Üniv. İzzet Bayraktar Sosyal Bilimler MYO	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok
Yüzüncü Yıl Üniv. Van MYO	Seçmeli-2 Saat- 1.Y.yıl	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Seçmeli- 2 Saat- 4.Y.yıl	Program Yok
Adnan Menderes Üniv. Aydın MYO	Seçmeli-2 Saat- 3.Y.yıl	Seçmeli-2 Saat- 4.Y.yıl	Seçmeli-2 Saat- 4.Y.yıl	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok
Karadeniz Teknik Üniv. Trabzon MYO	Zorunlu- 2 Saat- 4.Y.yıl	Program Yok	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Program Yok
Kocaeli Üniv. Kocaeli MYO	İş Etiği- Seçmeli- 2 Saat- 4.Y.yıl	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	İş Etiği- Seçmeli- 2 Saat- 4.Y.yıl	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok
Sütçü İmam Üniv. Kahramanmaraş MYO	Seçmeli-2 Saat- 4.Y.yıl	Seçmeli-2 Saat- 2.Y.yıl	Seçmeli-2 Saat- 2.Y.yıl	Seçmeli-2 Saat- 1.Y.yıl
Bozok Üniv. Yozgat MYO	Zorunlu-2 Saat- 4.Y.yıl	Meslek Ahlakı /Etiği Dersi Yok	Zorunlu-2 Saat- 4.Y.yıl	Zorunlu-2 Saat- 4.Y.yıl

Tablo 5'in ayrıntılı bir şekilde incelenmesi toplam kırksekiz (48) programın onsekizinde (18) meslek ahlakı/etiği dersinin müfredatta hiç yer bulmadığını (koyu taranmış alanlar) ortaya koymuştur. Altı (6) programda meslek ahlakı/etiği dersi zorunlu ders statüsünde, onbeş (15)

Temel

programda seçmeli ders statüsünde okutulmaktadır. Beş (5) meslek yüksekokulunun sekizinde (8) program olmadığı için değerlendirme yapılamamış, birinde (1) ise programa ilişkin bilgi verilmemiştir. Ders süresi itibarıyla Tablo 5 incelendiğinde meslek ahlakı/etiği dersi için takdir edilen süre bütün programlarda iki (2) saat olduğu gözlenmiştir. Dersin dönemi hususundaki karmaşa sosyal programlarda da söz konusudur. Dersin iki (2) programda 1. Yarıyılıda, altı (6) programda 2. Yarıyılıda, bir (1) programda 3. Yarıyılıda, on (10) programda 4. Yarıyılıda okutulmasının planlandığı görülmüştür. Sosyal programlarda da dersin isimlendirilmesi konusunda ahlak kavramı yerine etik kavramı tercih edilmiş ve ders meslek etiği olarak isimlendirilmiştir. Bunun istisnasını Sakarya Üniversitesi Sakarya Meslek Yüksekokulu ile Kocaeli Üniversitesi Kocaeli Meslek Yüksekokulu oluşturmaktadır. İlkinde meslek ahlakı/etiği dersi “iletişim ve etik” olarak ikincisinde ise “iş etiği” olarak isimlendirilmiştir.

3.3.2. Meslek Yüksekokullarında Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Meslek Ahlakı/Etiği Algısına Ait Bulgular

Toplumsal kalkınmayı gerçekleştirebilecek nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi büyük ölçüde eğitim sisteminin görevidir. Eğitim sistemi, bu görevini yerine getirirken öğrencileri üretken birer yurttaş olarak görür ve onları toplum yaşamına, meslekler dünyasına ya da ileri eğitime hazırlar. (Şahin ve Fındık,2008) Bu sürecin ayrılmaz parçalarından birisi bu kurumlarda eğitim-öğretim faaliyetinde bulunan öğretim elemanlarıdır. Öğretim elemanlarının niteliği ile birlikte dersleri algılamalarındaki derinliği öğrencilerin kazanımlarını yükseltici en önemli unsurlardan biridir. Bu çerçevede ankete muhatap olan öğretim elemanlarının meslek ahlakı/etiğine ilişkin değerlendirmeleri ayrıca anlam kazanmaktadır. Çalışmada ağırlıklı olarak Bozok Üniversitesi Yozgat Meslek Yüksekokulu öğretim elemanlarından (32 kişi) faydalanılmakla birlikte Bozok Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu’ndan dört (4) kişi, Sorgun Meslek Yüksekokulu’ndan iki (2) kişi ve Kocatepe Üniversitesi Afyon Meslek Yüksekokulu’ndan altı (6) kişi olmak üzere toplam kırkdört (44) öğretim elemanının düşünceleri değerlendirilmiştir.

Tablo 6. Meslek Yüksekokullarında Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Meslek

Etik ile Ahlak kavramları aynı manaya mı gelir?		Meslek hayatında meslek ahlakı/etiği gerekli midir?		Meslek ahlakı/etiği kurallarının öğretilbilir olduğunu düşünüyor musunuz?		Meslek Yüksekokullarında meslek ahlakı/etiği dersi olmalı mıdır?		Meslek ahlakı/etiği dersi nasıl okutulmalıdır?	
Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Zorunlu	Seçmeli
15	29	40	4	39	5	36	8	28	8

Ahlakı/Etiği Algısı

Tablo 6, anketimizde yer alan soruları (5 tanesini) ve bu sorulara verilen cevapları içermektedir. Birbirini tamamlayıcı mahiyette oluşturulan anket sorularına deneklerin verdiği cevaplar değerlendirildiğinde; deneklerin Onbeş (15) kişinin ahlak ve etik kavramlarının aynı

anlama geldiğini, yirmidokuz (29) kişinin ise bu kavramların farklı manalar taşıdığını düşündüğü görülmektedir. Deneklerin çoğunluğu kırk (40) kişi meslek hayatında meslek ahlakı/etiğini gerekli görürken yalnız dört (4) kişi gereksiz olduğunu ifade etmiştir. Deneklerin otuzdokuz (39) kişisi meslek ahlakı/etiği kurallarının öğretilabilir olduğunu düşünürken beş (5) kişi öğretilmeyeceğine inanmaktadır. Meslek yüksekokullarında meslek ahlakı/etiği dersinin okutulmasını otuzaltı (36) kişi olumlu bulurken sekiz (8) kişi okutulmasını istememektedir. Okutulmasını isteyenlerden yirmisekiz (28) kişi bu dersin zorunlu olarak sekiz (8) kişi ise seçmeli olarak okutulması gerektiğini ifade etmiştir.

Etik ve ahlak kavramlarının aynı anlama gelmediğini düşünenlere yöneltilen “bu kavramlar arasındaki fark nedir?” sorusuna (2.soru) verilen cevaplar incelendiğinde fark şu şekilde tanımlanmıştır. Yedi (7) kişi “ahlakın davranışların pratiği, etiğin ise bu davranışların felsefesi olduğu”, dört (4) kişi “ahlakın sosyal ilişkileri, etiğin ise mesleki ilişkileri düzenleyen kurallar olduğu”, iki (2) kişi “ahlakın dini, etiğin ise sosyolojik kurallar olduğu”, iki (2) kişi “ahlakın kişisel, etiğin toplumsal kurallar olduğu”, iki (2) kişi “ahlakın etiğe göre daha kapsayıcı nitelikte kurallar olduğu”, bir (1) kişi “ahlakın bireysel, etiğin toplumsal kurallar olduğu”, bir (1) kişi “etiğin ahlaka göre daha kapsayıcı nitelikte kurallar olduğu”, bir (1) kişi “ahlakın vicdani konularla, etiğin ise akademik konularla ilgili olduğu” yönünde fikir beyan etmişlerdir. (Soruya cevap vermeyen denekler de olmuştur)

Meslek ahlakı/etiği kurallarının örneklenmesi istenen (5.soru) soruya verilen cevaplar ise şu şekildedir. Meslek ahlakı/etiğine örnek olarak; yirmi (20) kişi “doğruluk-dürüstlük-işini hatasız yapmak- hile yapmamak-işini ciddiye almak”, dokuz (9) kişi “adaletli davranmak”, sekiz (8) kişi “işe-işverene-çalışanlara saygı göstermek”, beş (5) kişi “mesleğin gerektirdiği bilgi ve becerilerle donanmak”, dört (4) kişi “yasallık”, dört (4) kişi “mesai saatlerine uymak”, dört (4) kişi “şahsi çıkar gözetmemek-rüşvet almamak”, üç (3) kişi “güvenilir olmak”, iki (2) kişi “sır saklamak”, iki (2) kişi “kendini yenilemek”, iki (2) kişi “verimli çalışmak” gibi cevaplar vermişlerdir. Ayrıca “dil, din, ırk ayrımı yapmamak”, şeffaf ve hesap verebilir olmak”, “mobbing yapmamak ve yapılmasına müsaade etmemek”, “otonomi”, “ürünü yanlış tanıtmamak”, “meslek birliği oluşturmak” gibi örneklemeler de verilmiştir.

Sonuç ve öneriler

Günümüzde ahlak/etik olgusu tarihi tecrübenin de gösterdiği üzere hem kamu hem de özel sektör açısından ihmal edilemez bir noktaya gelmiştir. Batılı ülkelerde bu alanda çalışmaların yoğunlaşması, bilgi toplumunda genelde iş ahlakının özelde meslek ahlakının ne derece önem kazandığının delilidir.

Ülkemiz iş piyasasına ara eleman yetiştirmek amacıyla kurulmuş olan meslek yüksekokulları, mezunlarını teknik bilginin yanı sıra meslek ahlakına ilişkin bilgilerle de donatmalıdır. Ancak araştırma sonucunda ortaya çıkan en önemli netice meslek yüksekokullarının bu süreci okuyamadığı, gerek müfredat gerekse de öğretim elemanlarının algısının geliştirilmesi bağlamında alınması gereken yol olduğu yönündedir.

Meslek yüksekokulları sayı, öğrenci sayısı, öğretim elemanı sayısı bakımından sürekli artış göstermekle beraber; müfredatlarında meslek ahlakı/etiği dersi bir standarda

Temel

kavuşturulamamış, incelenen programların yarısında meslek ahlakı dersi müfredata hiç alınmamış, alınmış olanlarda da dersin isimlendirilmesi, hangi dönemde okutulacağı, seçmeli/zorunlu tercihleri bakımından düzensizlikler olduğu tespit edilmiştir. İstikrarlı olan tek durum dersin süresi konusunda olup, programlarda iki saat olarak uygulanıyor olmasıdır.

Meslek yüksekokullarında görev yapan öğretim elemanlarının algısı değerlendirildiğinde, öğretim elemanlarının üçte birinin ahlak ve etik kavramlarının aynı anlama geldiğini düşündükleri ortaya çıkmıştır. Yine bu iki kavramın anlamı konusunda zihinlerinde bir netlik bulunmaması ve meslek ahlakına ilişkin örneklemelerdeki çeşitlilik bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Olumlu olan ise öğretim elemanlarının çoğunluğunun meslek ahlakı dersini meslek hayatında gerekli, öğretilebilir görmesi ve zorunlu olarak okutulması yönündeki kanaatleridir.

Bu şartlar altında müfredatlardaki karışıklığın giderilmesi için bu kurumların bağlı bulunduğu Yüksek Öğretim Kurumu'ndan standartlaştırmaya (dersin ismi-dönemi-süresi-seçmeli/zorunlu oluşu hakkında) ilişkin çalışmalar beklenebilir.

Yüksek Öğretim Kurumu ve Milli Eğitim Bakanlığı gibi merkezi birimlerin de paydaş olduğu MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim sistemini Güçlendirme Projesi), İKMEP (İnsan Kaynaklarının Mesleki Eğitim Yoluyla Geliştirilmesi Projesi) gibi projelerin sayısının ve alanının genişletilmesi yoluyla meslek ahlakı ilkelerinin öğretilebilirliği sağlanabilir. Bu açıdan İKMEP kapsamında ilan edilen ve 2010-2011 eğitim ve öğretim yılında uygulanmak üzere hazırlanan ve web sitesinde ilan edilen elliiki (52) farklı programın ellibirinde (51) meslek ahlakı dersinin konulmuş olması ümit vericidir. (İKMEP, 2013)

Öğretim elemanları başta olmak üzere meslek yüksekokullarında okuyan öğrencilerin meslek ahlakı konusunda duyarlılıklarının geliştirilmesi için bu okullar bünyesinde “mesleki ahlak kurulları” oluşturulabilir.

Mesleki ahlak konusunda yetkin kişilerce düzenlenecek konferans, panel, seminer vb. ilmi çalışmalar sayesinde taraflar üzerinde farkındalık oluşturulabilir.

Kaynakça

- Akkuş, H. (2008). İş Ahlakı ve İş Uygulamaları, *İş Ahlakı Sempozyumu*, Erkam Matbaası, İstanbul.
- Arslan, M. (2008). İş Ahlakı ve Kapitalizmin Eleştirisi. *İş Ahlakı Sempozyumu*, İGİAD Yayınları, İstanbul, s.53-65
- Berkman, Ü., Arslan, M. (2009). *Dünyada ve Türkiye’de İş Etiği ve Yönetimi*. TÜSİAD Yay. , İstanbul.
- Cevizci A. (2002). *Etiğe Giriş*. Paradigma Yayınları, İstanbul.
- Çağrı, M. (1991). *Ana Hatlarıyla İslam Ahlakı*, Ensar Neşriyat, İstanbul.
- Durkheim, E. (1986). *Meslek Ahlakı*. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul
- Erkal, E. M. (1991). *İktisadi Kalkınmanın Kültür Temelleri*. Yenilik Basımevi, İstanbul
- Frankena, W. (2007). *Etik* (Çeviren: A. Aydın). İmge Kitabevi, Ankara.
- YÖK Yayını. Mesleki Eğitimin Önemi, Uluslararası Mesleki ve Teknik Eğitim Konferansı. Meteksan A.Ş.,Ankara, s.27-33.

- MEB-YÖK. (2002). *Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi*. Genel Bilgiler, Ankara.
- Murat, S. (2008). İş Ahlakı ve İş Uygulamaları. *İş Ahlakı Sempozyumu*, Bildiriler, Erkam Matbaası, İstanbul.
- MEGEP. (2006). *Meslek Etiği*. Ankara.
- Özdemir, S. (2009). Günümüz Türkiye’inde Akademik İş Ahlakı Çalışmalarına Genel Bakış. Editör S. Orman, *Teorik ve Uygulamalı Boyutlarıyla İş Ahlakı*(s.s.302-336), İstanbul, İTO Yayını.
- Öztürk, O. (2006). Ahlak Olgusunun Kaynağı Nedir?, *Köprü Dergisi*, S.95, s.103-127.
- Pehlivan, A. İ. (2001). *Yönetmelik Mesleki ve Örgütsel Etik*. Pegem Yay., Ankara.
- Şahin, İ. ve Fındık T. (2008). Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *TSA*, Yıl:12, S.3, s.65-86.
- Şentürk, L.ve Yazıcı S. (2012). *İslam İlmihali*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara.
- Torlak, Ö., Ünder, H., Şeker, A., Çiftçioğlu, Aydem, B. ,Sabuncuoğlu, Z., Koç, U. (2013). *İş Etiği*. Editör N. Tokgöz, AÖF Yay., Eskişehir.
- Torun, İ. (2002). Kapitalizmin Zorunlu Şartı “Protestan Ahlak. *C.Ü., İİBF Dergisi*, C.3, S.2, s.89-98.
- Türkdoğan, O. (1998). *İşçi Kültürünün Yükselişi(İş Ahlakı)*. Timaş Yayınları, İstanbul.
- Kant, I. (2003). *Ethica, Etik Üzerine Dersler* (Çeviren: O. Özügül), Pencere Yay., İstanbul.
- YÖK Mevzuatı. (2008). *En Son Değişikliklerle Güncellenmiş, Yürürlükteki Türkiye Cumhuriyeti Yükseköğretim Mevzuatı*. Yakın Yayıncılık. İstanbul.
- Zaim, H. (Ocak 2009). *İş Ahlakı, Çerçeve Dergisi*, MÜSİAD Yayını, İstanbul, s.126-129.
- www.osym.gov.tr/belge/1-6304/arastirma-yayin-ve-istatistikler.html adresinden 06.09.2013 tarihinde alınmıştır.
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts adresinden 03.09.2013 tarihinde alınmıştır.
- <http://ikmep.yok.gov.tr/?page=KatDown&view=list&fileid=152> adresinden 15.08.2013 tarihinde alınmıştır.